

SUID-AFRIKAANSE BYDRAES TOT DIE STUDIE VAN DIE OU TESTAMENT (1).

In hierdie nuwe rubriek van ons tydskrif stel ons ons voor om van tyd tot tyd publikasies te bespreek wat in die verlede verskyn het en wat as Suid-Afrika se bydrae tot die studie van die Ou Testament beskou kan word. Dit sal vernameelik geskryfte behandel wat deur Afrikaners in die Afrikaanse taal geskryf is, sonder om egter heeltemal uit te sluit dié wat in die Nederlandse of Engelse tale ver-

¹⁹⁾ K. Heussi: Kompendium der Kirchengeschichte — J. C. B. Mohr-Tübingen, 1933 Achte Auflage, § 33 (n.).

skyn het en nie noodwendig beperk tot diesulkes wat in Suid-Afrika gedruk is nie. Die geskifte sal in vrye volgorde behandel word, dus nie noodsaaklik in chronologiese nie. Ons het heel party geskifte op die oog, maar hou ons aanbevole vir verwysings van ons lesers na studies wat vir bespreking in hierdie rubriek in aanmerking kom maar deur ons moontlik nie opgemerk is nie. Ons begin met die Joël-kommentaar van Prof. Kritzinger.

J. H. KRITZINGER, *Die Profesie van Joël*, Academisch Proefschrift ter verkryging van den graad van Doctor in de Heilige Godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Amsterdam, N. V. Swets & Zeitlinger Boekhandel & Uitgevers-mij., 1935, 132 bls.

Met hierdie geskif waarop Prof. Kritzinger tans hoogleraar in die Outestamentiese vakke vanweë die Nederduits Hervormde of Gereformeerde Kerk aan die Universiteit van Pretoria sy doktorsgraad aan die enkel-Gereformeerde inrigting vir akademiese onderrig te Amsterdam behaal het, het die jong Outestamenticus hom gewerp op 'n onderwerp wat, hoewel in homself van beperkte omvang, allerlei interessante probleme oplewer wat onwillekeurig die aandag van die jong ondersoeker prikkel. Die vraagstuk wat die meeste aandag getrek het, is dié van die datering van die profeet en sy geskif; die boek self gee hieroor geen direkte aanwysing nie in teenstelling met baie ander van die profetiese geskifte waar in die opskrif menigmaal die konings genoem word waaronder die profeet opgetree het. In die historiese boeke van die Ou Testament word die profeet Joël nie genoem nie, sodat ons hier ook nie uitsluitel oor die vraagstuk kry nie. Dis net alleen die inhoud van die boek self wat ons hier leiding kan gee; maar die gegewens aan die inhoud ontleen is vir so verskillende interpretasie vatbaar dat die geskif deur sommige verklaarders as die oudste deur ander met eweveel argumente as een van die jongste profetiese boeke beskou is. Behalwe die kwessie van die datering van die profesie van Joël is daar nog heel party ander interessante vrae wat die verklaring van die boek stel, bv. of die sprinkane waarvan die profeet melding maak en wat hy in party verse as voorlopers van die „Dag van die Heer” aankondig, as 'n egte sprinkaneplaag wat die profeet en sy volk beleef het beskou moet word, of as oordragtlike aanduiding van vyandelike leërs of miskien as apokaliptiese wesens soos in die Openbaring van Johannes H. 9 aangekondig. Dan is daar die kwessie van die uitdrukking „die Noorderling” in H.2:20 (deur die Afrikaanse Bybelvertalers minder goed weergegee met „die sprinkaanswerm uit die noorde afkomstig”) wat in sy geheim-sinnigheid en in verband met ander profetiese aankondigings van die voltrekker van die oordeel uit die Noorde 'n apokaliptiese term skyn te wees en ook die misterieuse „leraar van geregtigheid” wie se koms in H.2:23 temidde van allerlei seëninge in die natuur aangekondig

word. In die „Pinksterprofesie” van die Hebreeuse H.3 (Afrikaans H.2 : 28-32) is ’n moeilike vraag wie onder die „vrygeraaktes” van die laaste vers van die perikoop verstaan moet word. In Hebreeus H.4 (Afr. H.3) kom in vs. 2 en 12 die onbekende „dal van Josafat” voor wat in vs. 14 die „dal van beslissing” genoem word en ewe onseker is die ligging van die „dal van Sittim” of soos Kritzinger vertaal „die dal van akasias” in vs. 18 vermeld. Die vrae in vs. 4 aan Tirus en Sidon en Filistea gestel is al ewe onduidelik as wat die regte vertaling van die eerste gedeelte van die laaste vers van die boek is. Filologies interessant is bv. die drie *hapakslegomena* (slegs hier in die Hebreeus van die Ou Testament voorkomende woorde) in die eerste reël van die H.1 : 17 „Die graankorrels het weggekruipe onder die kluite” waar die ou Griekse vertaling lees : „Die jong beeste trappel (van honger) by hul krippe” en waarvan die eerste twee wel uit die Arabies verklaar maar die derde uitdrukking *megrāfa* nog nooit bevredigend geïnterpreteer is nie. Die uitdrukkings vir die verskillende soorte of liever ontwikkelingsvorme van die sprinkane in 1:4 en 2:25 genoem, het asvanself die Afrikaner wat met hierdie plaag maar altoegood bekend is, se belangstelling en miskien het juis hierdie bekendheid van die Afrikaner met die plaag wat in die boek so skilderagtig en aangrypend beskryf word een van die redes gewees vir die promovendus om hierdie geskrif tot onderwerp van sy proefskrif te maak.

In die eerste deel van sy boek behandel die skrywer die sgn. Inleidingsvrae, nl. dié aangaande die outeur van die profesie, die datering van die boek, die kwessie van die samegesteldheid of eenheid van die boek, die interpretasie van H.1 en 2 (die vraag nl. of die sprinkane allegories of apokalipties of realisties opgevat moet word) en wat die kort inhoud van die geskrif is. Uitvoerig en noukeurig behandel die skrywer die verskillende antwoorde wat eksegete in die loop van die laaste honderd jaar op hierdie vrae gegee het. Insake die datering sluit Kritzinger hom aan by K. Credner wat in 1831 so baie argumente vir die datering van Joël se profesie in die voor-eksiliese tyd en wel spesiaal tydens die minderjarigheid van koning Joas omstreeks die midde van die 9de eeu v. C. aangevoer het dat gedurende ’n dertigtal jare dit gelyk het asof Credner se sienswyse algemeen aanvaar sou word (sien die merkwaardige groep van eksegete as eenstemmig in hulle byval van Credner se argumente, Kritzinger bl. V.) In dieselfde jaar 1866 begin egter die besware teen hierdie argumente te herleef, en by die meeste en seker nie—onbelangrikste eksegete van die nuwere tyd het die na-eksiliese datering weer veld gewin (sien bv. die jongste Inleidinge van O. Eissfeldt 1934, E. Sellin 1935, en die jongste Duitse kommentaar van Th. H. Robinson en Fr. Horst in Eissfeldts Handbuch zum A.T., 1938). Kritzinger het egter uiteraard die reg om sy konserwatiewe standpunt in te neem,

veral waar hy die gebruiklike argumente daarvoor uitvoerig en helder uiteenset. In die laaste alinea van bl. XXI vat Kritzinger sy argumente oorsigtelik saam. Oortuigend lyk hulle vir my nie. Die plek van die boek in die kanon is 'n swak argument, aangesien die volgorde van die sgn. klein profete nie as chronologies bewys kan word nie en die plek van Joël in die Septuaginta eers na Miga is; die verhouding van Joël tot Amos waarby op grond van Joël 4:16, 18 en Amos 1:2, 9:13, Amos as die afhanklike beskou word kan m.i. moeiliker verdedig word as die omgekeerde; die twee *argumenta e silentio* aan die wandaad van die Filistyne en die stilswye oor Assirië en Babilonië ontleen, is nie bewyskragtig nie. Op bl. 100 erken die skrywer self dat die verhouding van Joël en Obadja nie duidelik is nie, en op bl. 102 erken hy dat 3:5 op die Jode in die diaspora slaan; ag die skrywer dit waarskynlik dat reeds in die 9de eeu die gedagte aan Joodse diaspora so voor die hand gelê het dat daar min of meer terloops deur 'n profeet na verwys sou word? Kritzinger verwys bl. VI met instemming na die argument van Köning dat die verswyging van 'n koning nie noodsaaklik 'n koninglose tyd veronderstel nie; tog gebruik Kritzinger hierdie ontsenude argument in sy bewysvoering vir 'n datering van die boek tydens die minderjarigheid van Joas! Die argumente vir 'n na-eksiliese datering soos bv. in S. R. Driver se Introduction (9de druk 1913, herdruk 1920, bl. 310 v.) opgesom lyk my nog altyd indrukwekkender as die van Credner en Kritzinger. Belangriker as die min of meer uitwendige dateringsargumente soos hierbo genoem, is die geestesgeskiedkundige wat op die ontwikkeling van die ideë en voorstellinge let. Kritzinger het ongetwyfeld reg gesien dat van 'n uitgewerkte apokalipse volgens die versamelde kenmerke van apokaliptiek soos bv. by Obbink in sy Daniëlkommentaar in Tekst en Uitleg opgesom, selfs in Joël 3 en 4 nie gesprek kan word nie (bl. XII); hieroor het Robinson in sy kommentaar bl. 56 belangrike opmerkings. Tog is die oorgang na apokaliptiek hier onmiskenbaar, en Driver en Sellin wys tereg daarop dat die voorstelling van die Dag van die Heer as 'n oordeelsdag vir al die volkere kollektief en nie as vir Israel in die eerste plek of vir by name genoemde nasies nie, 'n prominente kenmerk van die later profete is in teenstelling tot die voor-eksiliese.

Bepaald 'n leemte in die geskrif is die weinige aandag wat aan die letterkundige skoonheid en poëtiese vorm en styl van die profesieë van Joël gegee word. Heel die belangrike ondersoekswerk van die sogenaamde „Gattungsforschung” wat deur Gunkel en Gressmann so 'n belangrike plek in die nuwere Outestamentiese studie gekry het en so verrassende resultate gelewer het, is veronagsaam, terwyl dit in die jaar van die proefskrif 1935 reeds lank sy spore verdien het. Die profesieë word in die kommentaar vers vir vers behandel inpleks van na poëtiese eenhede of sinsperikope. Hoeveel aantrekliker sou

die werk gelees het as in die vertaling die eenhede as sodanig by mekaar gedruk was. Niks in die kommentaargedeelte laat vermoed dat ons met poësie en met poësie van so hoë gehalte te doen het nie. Die skrywer het seer tot sy nadeel versuim om van die reeds in 1929 verskene merkwaardige boek van Hugo Gressmann „Der Messias” kennis te neem waar op bl. 134 vv., 159 v. en 115 v. die probleme van die boek Joël op so geheel nuwe wyse aangepak word. Seker sou dit Kritzinger genoë gedoen het om hier te lees hoe Gressmann die skool van Wellhausen se beskouingswyse aangaande Joël bankrot verklaar en sê: „Die literêre analise leer dat die liedere van Joël in H.1 en 2 straf gedisponeer en voortreflik opgebou is en dat ook nie een enkele vers as oneg geskrap moet word nie!” Hoe mens ook teenoor Gressmann se eie opvatting staan, erken sal moet word dat hy vir ons die profesie van Joël weer meer laat lewe en as literêre kunswerk laat geniet, en dat sy behandelingswyse nie verwaarloos mag word nie.

Filologies is die proefskrif wat die Hebreus betref noukeurig versorg; dat die Hebr. woord vir „dorslee” met ’n *ajin* inpleks van *sade* geskryf is, op bl. XIX, is natuurlik ’n drukfout; eweso moet bl. 42 *nasjattû* seker *nasjammû* wees. Die transskripsie van Arabiese woorde is nogal onnoukeurig, miskien gedeeltelik aan die setter te wyte. Tipografies is hierdie geskryf nie goed versorg nie; van ’n in Duitsland gedrukte werk sou mens ’n beter boektegniek verwag. Besonder lastig vir die gebruik is dat bo aan die bladsye in die kommentaar die hoofstukke en verse nie aangege is nie.

Wat die vertaling betref tree Kritzinger, hoewel hy soveel moontlik by die Afrikaanse Bybelvertaling aansluit, verblydend selfstandig op. In seker ’n veertigtal gevalle wyk hy daarvan af, en meestal is sy vertaling digter by die oorspronklike en dus gewoonlik te verkies. Ook ritmies is dit hier en daar beter, bv. in 2:6 en 4:19. Dat hy in 2:20 die geheimsinnige term „die Noorderling” behou inpleks van soos die Afrikaanse Bybelvertaling in die vertaling te gaan eksegetiseer, is toe te juige. Alleen is jammer dat in die vertaling so weinig op die regte interpunksie gelet is; in hierdie opsig is die Bybelvertaling veel noukeuriger.

Kritzinger se Joël-kommentaar kan geld as ’n baie bruikbare versamelwerk van eksegetiese gegewens met ’n nugter en besonne behandeling van die onderhawige kwessies, sonder apodiktiese bewerings, konservatief van standpunt, in sommige opsigte wel wat te

ouderwets in aanpak, 'n boek wat mens by die eksegeese van hierdie klein merkwaardige profetiese geskrif graag sal opslaan om op allerlei punte nader ingelig te word. ¹⁾

B. GEMSER.